

Region Midtjylland

**Indstilling fra Vækstforum om bevilling til Virksomheds-
netværk for underleverandører til vindmølleindustrien**

Bilag

**til Regionsrådets møde
den 12. december 2007**

Punkt nr. 29

Ansøgning til den konkurrenceudsatte pulje 2007, Udvikling af innovative netværk blandt underleverandører til vindmølleindustrien

1. Indledning

Nærværende ansøgning vedrører udviklingen af et innovativt netværk blandt underleverandører til vindmølleindustrien. Dette skal opnås gennem et koordinerende, understøttende og opsøgende arbejde i forhold til at styrke netværket mellem underleverandørvirksomhederne, og mellem virksomheder og forsknings- og uddannelsesinstitutioner; samt gennem fælles indsats, der sigter mod både opkvalificering af eksisterende medarbejdere og mod tiltrækning af nye, højt kvalificerede medarbejdere.

Målsætningen er at blandt andet understøtte underleverandørerne i en proces, der skal gøre dem i stand til at være kontinuerligt innovative og udviklingsorienterede, og, i forlængelse heraf, påtage sig større systemleverancer til danske og udenlandske vindmølleproducenter.

2. Relation til eksisterende nationale og regionale satsninger

Danmark er hjemsted for en stærk kompetenceklynge inden for vindindustri, som har en volumenmæssig tyngde i det jyske, hvor adskillige vindmølleproducenter – danske såvel som udenlandske – har produktions- og/eller salgsrepræsentationer placeret. Dette afspejler sig i erhvervsudviklingsstrategierne for de tre regioner, der tilsammen dækker det jyske område. Både Region Nordjylland, Region Midtjylland og Region Syddanmark fremhæver således energi- og miljøteknologier som værende af væsentlig betydning for den fremtidige regionale udvikling. Som følge heraf har Vækstfora i Region Nordjylland, Syddanmark og Midtjylland aftalt at afklare samarbejdspotentialer inden for energi- og miljøområdet. Den konkrete ansøgning er et eksempel på et sådant samarbejdspotentialer.

Satsningen på energi- og miljøteknologi har både en erhvervmæssig og en bredere samfundsmæssig begrundelse. Erhvervmæssigt er især vindmølleindustrien kendetegnet ved, at den i høj grad har skabt arbejdspladser i de dele af landet, der har været særligt udsatte for tab af andre arbejdspladser inden for industrien. Derudover genererer industrien forskellige typer af arbejdspladser – hvilket er en fordel på sigt, men også en udfordring i en tid, hvor der er mangel på arbejdskraft inden for en del fagområder. Ud over at være en væsentlig bidragsyder til erhvervsudviklingen i de jyske regioner, har energi- og miljøteknologier også nogle bredere samfundsmæssige fordele i form af at kunne bidrage til at øge produktionen af vedvarende energi, og dermed mindske afhængigheden af fossile brændsler. Sidst og ikke mindst kan energi- og miljøteknologierne bidrage med betydelige miljøgevinster.

Region Nordjyllands erhvervsudviklingsstrategi indeholder et indsatsområde inden for vedvarende energi, hvor målsætningen er at udvikle en ny styrkeposition gennem at støtte udviklingen af nye højteknologiske arbejdspladser inden for et fremtidigt vækstområde. Der skal fokuseres på udvikling af projekter med en høj grad af innovation, på partnerskaber, samt på involvering af videnmiljøer og erhvervsliv. Samarbejdet skal være regionsoverskridende, og også gerne internationalt.

Region Midtjyllands erhvervsudviklingsstrategi og handlingsplan indeholder igangsættelsen af en megasatsning inden for energi og miljø. I programmet "Region Midtjylland som energi- og miljøteknologisk foregangsregion" er beskrevet en række indsatsområder, som bl.a. omfatter etablering af et videns- og testcenter for underleverandører i vindmølleindustrien; samt etablering af testområder for store vindmøller. Derudover igangsættes et teknologiudviklingsprogram som et tilbud til små og mellemstore virksomheder. Dette program indeholder dels et rådgivningstilbud til små og mellemstore virksomheder vedr. teknologiudvikling i tilknytning til energi samt dels et indsatsområde vedr. etablering af

virksomhedsnetværk inden for forskellige energiområder. Herunder peges specielt på etablering af netværk for underleverandører til vindmølleindustrien.

I forhold til *Region Syddanmarks* erhvervsudviklingsstrategi og –handlingsplan relaterer nærværende ansøgning sig til de tværgående indsatsområder inden for "Klyngeudvikling" og "Forskning, innovation og nye teknologier". Region Syddanmarks Vækstforum vil bl.a. understøtte aktiviteter, der bidrager til en koordineret og sammenhængende indsats i forhold til at udbrede nye teknologier til regionens mindre og mellemstore virksomheder, samt understøtte aktiviteter, der styrker og videreudvikler mindre og mellemstore virksomheders samspil internt og med videninstitutioner.

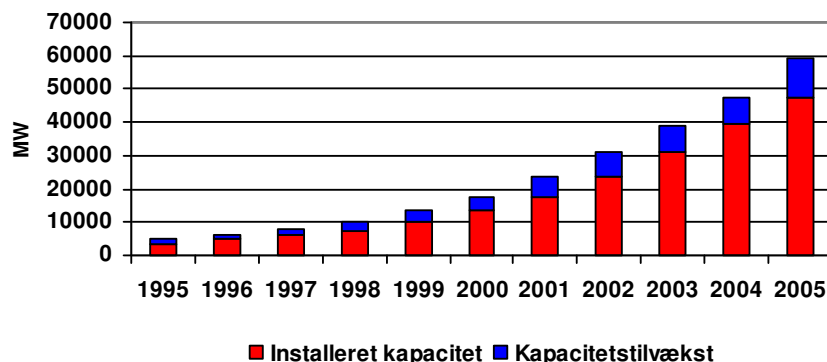
Samarbejde om fremme af vedvarende energi, samt samarbejde om fremme af miljø- og energiteknologi indgår ligeledes i samtlige tre regionale vækstforas partnerskabsaftaler med staten.

Det foreslåede projekt relaterer sig også til den redegørelse om fremme af miljøeffektiv teknologi, som Regeringen fremlagde i maj 2006. Et centralt element i redegørelsen er etableringen af et nationalt partnerskab for fremtidens vindkraftværker. Partnerskabet har fået navnet Megavind, og har bl.a. deltagelse fra vindmølleproducenter, energiselskaber, universiteterne, Energinet.dk og Energistyrelsen. I redegørelsen "Danmarks fremtid som kompetencecenter for vindkraft" peger partnerskabet på en række konkrete udviklingsinitiativer inden for afprøvning, demonstration, innovation, forskning og uddannelse. Ansøgningen kan således betragtes som et tiltag til at underbygge Danmarks position som Wind Power Hub – d.v.s. det globale kompetencecenter for vindkraft.

Ud over at understøtte de regionale vækstforas strategier samt de ovennævnte partnerskaber, understøtter projektet også globaliseringsstrategiens målsætning om at styrke erhvervslivets innovationsevne gennem flere højtuddannede medarbejdere, samt gennem styrket samarbejde mellem virksomheder og forskningsinstitutioner.

3. Erhvervsmæssigt grundlag

Det globale fokus på energi og miljø betyder, at markederne for alternativ energi, herunder vindenergi, er i kraftig vækst. Der er derfor et stort uudnyttet potentiale for virksomheder, der leverer direkte eller indirekte til disse markeder.

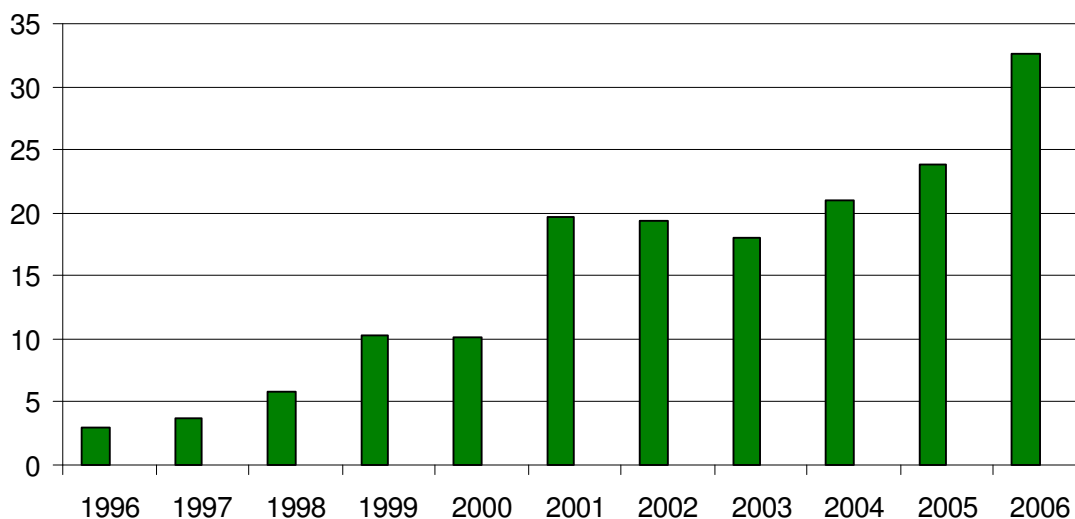

Figur 1: Udvikling i installeret vindkraftkapacitet i hele verden

Kilde: Global Wind Energy Agency, 2006

Den danske vindmølleindustri har oplevet en eksplosiv vækst de sidste 10 år. Fra en omsætning på 2,9 mia. kr. i 1996, var omsætningen i 2006 steget til ca. 32,6 mia. kr. Der er her alene tale om den omsætning, der vedrører produktion inden for Danmarks grænser. Medregnes industriens omsætning på danskejede fabrikker i udlandet, når den danske industris omsætning på verdensplan op på 48,5 mia. kr.

Eksporten fra dansk vindmølleindustri var i 2006 på 27 mia. kr. De danske fabrikker solgte i 2006 5.439 MW kapacitet, svarende til ca. 33 pct. af verdensmarkedet. Medregnes vindmøllevinger og andre komponenter havde den danske vindmølleindustri en andel af verdensmarkedet på ca. 40 pct. 99 pct. af den producerede kapacitet blev eksporteret.

Figur 2: Vindmølleindustriens omsætning fra produktion inden for Danmarks grænser (mia. kr.)

Kilde: Vindmølleindustriens branchestatistik

Vindmølleindustrien er i dag koncentreret om få store virksomheder med Vestas og Siemens i spidsen. Men det danske vindmølleeventyr blev grundlagt og har fortsat forankring i en række mindre virksomheder. Erfaringen er, at vindmølleindustriens succes bl.a. blev skabt gennem vidensdeling og brugerdreven innovation. Samtidig var stabile politiske og økonomiske rammebetingelser væsentlige forudsætninger. Ud over eksistensen af et marked for teknologien, adgangen til kapital og infrastruktur, har en kritisk masse af virksomheder samt forskning, udvikling, demonstration og uddannelse været vigtige rammebetingelser for industriens udvikling.

De tre regioner, som projektansøgningen sigter imod, udmærker sig ikke blot ved at være hjemsted for de store vindmølleproducenter, regionerne har også en stærk repræsentation af underleverandørvirksomheder relateret til vindmølleindustrien. Vindmølleindustriens brancheforening tæller således i alt 127 medlemmer i de tre regioner. Det foreslåede netværk tager udgangspunkt i en mindre gruppe af underleverandører, der har påbegyndt dialogen om et styrket netværkssamarbejde, men antallet af virksomheder i regionen illustrerer et sådant netværks potentiale.

4. Udfordringer for vindmølleindustriens underleverandører

En række mindre og mellemstore virksomheder i Region Midtjylland, samt i naboregionerne, er underleverandører for vindmølleproducenter i Danmark og i udlandet. Virksomhederne spiller som nævnt ovenfor en væsentlig rolle i regionens vindmølleklynge, men er ofte mindre kendte udenfor deres eget lokalområde.

Vindmølleindustriens underleverandører står overfor store udfordringer pga. øget international konkurrence. Hvis virksomhederne skal klare den øgede konkurrence er det nødvendigt, at de bliver stadig bedre til at leve op til vindmølleproducenternes behov og til at tiltrække specialiseret og højtuddannet arbejdskraft.

Underleverandørerne har spillet, og spiller stadig en væsentlig rolle for innovationsaktiviteten inden for den danske vindmølleindustri. Én af udfordringerne for et fortsat udvikling af underleverandørernes kompetencer og udviklingsevne er imidlertid adgangen til kompetent arbejdskraft. I en situation med mangel på arbejdskraft kan det være vanskeligt for mindre virksomheder, der er beliggende udenfor de større byområder, at tiltrække den tilstrækkelige kompetente arbejdskraft. Derfor er ét centralt element i et styrket netværkssamarbejde mellem underleverandørerne til den danske vindmølleindustri, at samarbejde om rekruttering samt om kompetenceudvikling for eksisterende medarbejdere. Sidstnævnte involverer et samarbejde med de relevante forsknings- og uddannelsesinstitutioner på området, som bl.a. omfatter Ingeniørhøjskolen i Århus, Aalborg Universitet og Danmark Tekniske Universitet, incl. RISØ. Navitas Park, som er et Innovationscenter for Energi, som Århus Kommune planlægger at etablere, vil også være en naturlig samarbejdspartner.

Adgangen til kompetent arbejdskraft er forudsætningen for, at underleverandørvirksomhederne er i stand til at tackle de udfordringer, der følger i kølvandet på udviklingen i retning af mere konkurrence i slutfabrikantledet på det globale marked. Der er kommet en række nye aktører ind på markedet, som har et stort behov for at source komponenter på kortere eller længere sigt. Dette skaber et stort og voksende marked for danske underleverandører af komponenter. Undersøgelser peger på, at underleverandørernes store bidrag til udviklingen af vindmølleteknologi i høj grad sker som en konsekvens af, at de leverer til en flæthed af vindmøllefabrikanter. Det er i højere grad i vindmøllefabrikanternes strategiske interesse at sikre sig, at de får mest muligt ud af denne viden – frem for at søge at begrænse konkurrenternes adgang til de strategiske underleverandører. De i verdensmarkedssammenhæng små danske underleverandørvirksomheder kommer imidlertid let til at stå svagt, hvis de skal agere alene, og udelukkende som leverandører af enkeltkomponenter. En udvikling i netværket i retning af en større grad af systemleverancer, hvor flere leverandører kan gå sammen om at levere større delsystemer, vil kunne styrke denne position. Sådanne samarbejder kan også styrke potentialet for at udvikle systeminnovationer, hvor der fokuseres på at optimere på systemer frem for på enkeltkomponenter.

5. Mål for indsatsen

Projektets målsætning er at understøtte en udviklingsproces for underleverandørerne til vindmølleindustrien, således at de bliver bedre rustet til at imødekomme fremtidige udfordringer. Gennem det styrkede netværkssamarbejde mellem underleverandørvirksomhederne internt, samt mellem virksomhederne og forsknings- og uddannelsesinstitutioner; samt gennem konkrete kompetenceudviklings- og rekrutteringsindsatser er det målet, at virksomhedernes evne til at arbejde innovativt og udviklingsorienteret styrkes. Udviklingsindsatsen skal bl.a. være orienteret omkring en bevægelse væk fra fokus på leverancer af enkeltkomponenter, hen imod et større systemintegrations- og kvalitetsstyringsansvar fra underleverandørernes side. Dette kan på sigt få underleverandørerne til at stå stærkere i den globale konkurrence inden for

vindmølleindustrien via en evne til at indgå integreret og aktivt i et værdiskabelsessystem overfor kunderne, d.v.s. vindmølleproducenterne.

På kort sigt forventes konkrete målbare effekter af projektet at være reducerede rekrutteringsproblemer og en øget kompetenceudviklingsaktivitet internt i virksomhederne, som afspejler sig i et højere formelt og uformelt vidensniveau på medarbejderniveau; samt etableringer af konkrete samarbejder mellem virksomheder og forsknings- og uddannelsesinstitutioner.

6. Initiativets indhold

I forbindelse med understøttelsen af netværkssamarbejdet mellem underleverandørerne ansættes en koordinator. Koordinatorens opgaver omfatter:

- En understøttende og opsøgende indsats i forhold til at og udvide og styrke netværkssamarbejdet mellem underleverandørvirksomhederne.
- En understøttende og opsøgende indsats i forhold til at etablere/styrke relationer mellem underleverandørvirksomhederne og forsknings- og uddannelsesinstitutioner.
- Etablering af konkrete samarbejdsaftaler til at underbygge ovenstående. Samarbejdsaftaler kan omfatte forsknings-/udviklingssamarbejder, studiepraktik m.v.
- Udvikling af aktiviteter i form af seminarer, workshops, konferencer m.v., der sætter fokus på de udfordringer, som underleverandørerne står overfor, og ikke mindst bidrager til udviklingen af aktiviteter i og imellem virksomhederne, der ruster disse til at håndtere de fremtidige udfordringer.
- Samarbejde med/koordinering af indsatsen i forhold til relevante forsknings- og uddannelsesinstitutioner med henblik på udvikling af aktiviteter, der kan forbedre virksomhedernes rekrutteringsmuligheder. Der kan bl.a. være tale om traditionelle summer camps eller andre fokuserede aktiviteter rettet mod tiltrækning af studerende med interesse for vindmølleteknologi. Aktiviteterne for de studerende skal give disse mulighed for at arbejde med vindteknologiske problemstillinger med fokus på den praktiske anvendelse. Målgruppen for summer camps er studerende fra både ind- og udland, således at aktiviteterne også kan bidrage til at gøre regionens virksomheder attraktive for udenlandske medarbejdere.
- Samarbejde med/koordinering af indsatsen i forhold til relevante forsknings- og uddannelsesinstitutioner med henblik på udvikling af opkvalificeringstilbud til medarbejderne i netværkets virksomheder. Sådanne aktiviteter er vigtige eftersom virksomhedernes behov for kompetencer ikke kan dækkes ind via ekstern rekruttering alene.

De relevante forsknings- og uddannelsesinstitutioner omfatter bl.a. Ingeniørhøjskolen i Århus, Aalborg Universitet og Danmarks Tekniske Universitet, incl. RISØ.

Understøttelsen af netværk er omdrejningspunktet for aktiviteterne i projektet, eftersom et styrket netværkssamarbejde er forudsætningen for realiseringen af de øvrige aktiviteter. Dette skyldes, at netværkssamarbejdet kan give den kritiske masse, som ingen af underleverandørerne har på alene, i forhold til at gennemføre en målrettet rekrutteringsindsats, udvikle kompetenceudviklingsforløb, og udvikle systemleverandørkompetencer.

Etableringen af netværkssamarbejdet er således starten på en proces, der kan understøtte en dynamisk udvikling for netværkets virksomheder. Den geografiske koncentration af

virksomheder er, sammen med de deltagende virksomheders komplementære kompetencer, væsentlig for at sikre dynamikken. Der kan derfor på sigt blive tale om, at der etableres flere netværk, som på visse punkter kan arbejde sammen og have sammenfaldende interesser, men hver især bevarer den lokale forankring.

7. Målgruppe

Initiativets målgruppe er virksomheder, der er relateret til vindmølleindustrien. Fokus er på underleverandører, men vindmølleproducenter kan også tilknyttes netværket. 11 konkrete virksomheder har allerede startet dialogen om hvordan et styrket samarbejde kan etableres. Disse virksomheder vil udgøre kernen for opstarten af netværkssamarbejdet, men der er potentiale for at udvide netværket betydeligt. En indikator for potentialet er antallet af medlemmer i Vindmølleindustriens brancheforening. I Midtjylland har brancheforeningen 65 medlemmer, i Nordjylland er der 12 medlemmer, og i Sønderjylland og på Fyn har brancheforeningen 50 medlemmer.

Samspillet mellem virksomhederne i netværket og forsknings- og uddannelsesinstitutioner, såsom Ingeniørhøjskolen i Århus, Aalborg Universitet, og Danmark Tekniske Universitet incl. RISØ, er væsentligt for at understøtte og udvikle netværkets innovative potentiale.

Netværket er åbent for alle virksomheder, der har en tilknytning til vindmølleindustrien. Der er således ikke tale om konkurrenceforvridende aktiviteter i form af støtte til enkeltvirksomheder.

8. Organisering

Koordinatoren er i netværkets etableringsfase det centrale omdrejningspunkt i netværket. Koordinatoren skal være direkte tilknyttet de virksomheder, der er med i netværket, og bruge en væsentlig del af sin tid i virksomhederne. Som led i etableringen af styrkede relationer til de relevante forsknings- og uddannelsesinstitutioner må det imidlertid også påregnes, at koordinatoren skal tilbringe en del tid på disse institutioner.

Koordinatoren får tilknyttet en sparringsgruppe med repræsentanter fra de deltagende virksomheder, Vindmølleindustrien, samt et eller flere regionale væksthuse. Derudover tilknyttes en styregruppe til projektet med repræsentanter fra virksomheder, Vindmølleindustrien, forsknings- og uddannelsesinstitutioner samt regionerne.

Der ydes sekretariatsbistand til koordinatoren fra Vindmølleindustriens brancheforening.

Netværket er medlemsbaseret, og virksomhedernes medfinansiering af projektet fremskaffes via medlemsgebyr for deltagelse i netværket.

9. Effektivurdering og evaluering

Initiativets resultater og fremgang overvåges løbende af den tilknyttede styregruppe. Derudover foretages en vurdering af initiativets effekter ved henholdsvis en midtvejsevaluering og ved en slutevaluering. Resultaterne af midtvejsevalueringen kan, såfremt der påvises behov herfor, anvendes til en justering af indsatsen inden for de i projektbeskrivelsen og budgettet givne rammer.

Evalueringen gennemføres som en spørgeskemaundersøgelse blandt de deltagende virksomheder, der fokuserer på aktiviteter og udbytte i forhold til medarbejderudvikling, rekruttering, netværksaktiviteter og samarbejde med forsknings- og uddannelsesinstitutioner.

10. Hovedaktiviteter og milepæle

	Milepæle
1. april 2008	Ansættelse af koordinator og formel etablering af netværksforening
marts 2008 - august 2008	Afvikling af opstartsmøde i netværket, samt individuelle udviklingsmøder mellem netværksvirksomheder og koordinator
september 2008 - februar 2009	Etablering af samarbejdsaftaler med forsknings- og uddannelsesinstitutioner om praktikforløb m.v.
marts 2009 - august 2009	Forberedelse og afvikling af den første sommer camp/målrettede aktiviteter overfor studerende
september 2009 - februar 2010	Igangsættelse af virksomhedssamarbejder, der skal afdække muligheder for systemleverancer
marts 2010 - august 2010	Forberedelse og afvikling af den anden sommer camp/målrettede aktiviteter overfor studerende
september 2010 - februar 2011	Plan for videreførelse af netværk uden EU-støtte

Der afvikles løbende seminarer, workshops og konferencer efter behov.

11. Budget og finansiering

Budget

	2008	2009	2010
<i>Virksomhedsnetværk</i>			
Koordinator, incl. sekretariatsbistand	750.000	750.000	750.000
Seminarer/workshops/konferencer	100.000	100.000	100.000
Rejser, kost og logi	40.000	40.000	40.000
Udstyr	30.000	15.000	15.000
Kommunikation, formidling, evaluering	50.000	50.000	50.000
<i>Vidennetværk</i>			
Udvikling af opkvalificeringstilbud	150.000	150.000	150.000
Aktiviteter i f.t. studerende/forsknings- og uddannelsesinstitutioner	150.000	145.000	145.000
I alt	1.270.000	1.250.000	1.250.000

Finansiering

	2008	2009	2010
EFRU	635.000	625.000	625.000
Den danske Stat	167.000	162.000	162.000
Regioner	168.000	163.000	163.000
Virksomheder	300.000	300.000	300.000
I alt	1.270.000	1.250.000	1.250.000